

נאמר של נייר

האם מציג שרלטון במוזיאון תל-אביב? * קולנוע

איכות מתוצרת הארץ * היינריך בל בן 60 * הסופר שרץ מרתון

האם עומד ס. יזהר להיכנס ל"מינזר השתקנים" בלאטרון? *

אמנות

קונספטימטום

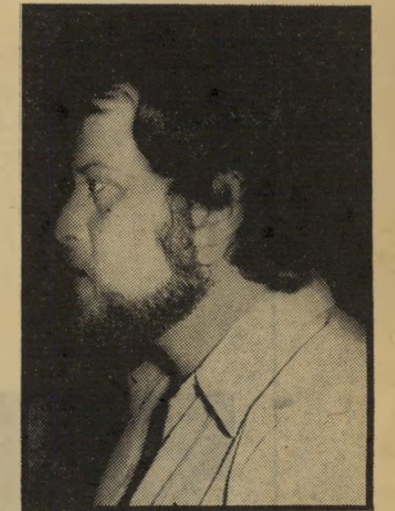
דומה שהחודש הגיעה הגירסה הישראלית של האמנות הקונספטואלית לאחד משיאי הגיחוך שלה. כאשר מומחים לאמנות אוצרי מוזיאון ומבקרים, הסבירו את המניעים שהביאו להעדפת מלפט הקונספט פנחס כוהן גן, על האמן נחום גוטמן. בתצוגה של מוזיאון תל-אביב. על-מנת להבהיר את העומק המושגי של הערכים אותם נושא כוהן גן, בהתמודדות על דמותה של החברה והתרבות בישראל. מצא לנכון כותב שורות אלה להביא טעמים משותפים מיומנו של כוהן גן, שפורסם לפני כמה שנים בקטלוג של מוזיאון ישראל, בתוספת הנחות שהזמן גרם:

12.2.72: אני מציג תחריטים מעל אבן סי הפרות בקיבוץ גיירים. הפר יניב שוצף קוצף. הפרות מנהלות סימפוזיון בנושא האמנות המודרנית.

73: חורף 73: החלטתי להוכיח את ההר מניום באמנות, הכנסתי קרפיונים של תנובה למים מתוקים בתוך שרולי פולי-אתילן והטלתי אותם בים-המלח. המלח אכל את הפוליאתילן ושבע את הדגים.

אוגוסט 73: (ויסקונטי, ארצות-הברית). יש לי תוכניות להקפא פרה מרפת קיבוץ גיירים באלסקה.

7.1.74: פניתי בקול קורא לאגודות האמנים של מצרים, סוריה, לבנון ופתח-לנד לשתול גורים מהעבר האחר של ה-

אדם ברוך
הבן, האב ומוזיאון הקודש

גבולות. לא הגיעה תגובה. כנראה שאין להשיג במדינות ערב גורים.*

10.2.74: הקמתי אוהל פיקניק במתנה פליטים נוש ביריחו. המחשתי לתיירים שאני פליט של האמנות.

20.3.74: נגעתי בגבול המשיק ביני לבין ירושלים. ירושלים אינה של זהב. היא אני.

* הערת מהדיר היומן המושגי: המח-סור הזמני בגזרים במדינות ערב, באותה תקופה נבע כנראה מהעובדה שהגזרים ניכשו במטרה להיות מוצגים לפרקים במוזיאון ישראל ובמוזיאון תל-אביב.

23.3.74: המילחמה שינתה את יחסי לפרות קפואת, החזרות מאלסקה לסבי-בתן הטיבעית.

18.4.74: העברתי 2 גלוני מים מלר-תים מים-המלח לכף התקווה הטובה. שפכתי תי אותם היכן שמתחברים האוקיאנוס ההודי והאטלנטי.

26.4.74: חזרתי לירושלים. הרמתי מירצפת בריצפת חדר, ושפכתי 2 כפיות מים ממותקים. העליתי את אחוז המת-יות באדמת ירושלים. אחר כך השתנתי והעליתי את אחוז המריירות באדמת ירו-שלים. חבל שאיני יכול להכניס מתחת לריצפה פרה קפואה מאלסקה ולהעלות את אחוז הקיפאון באדמת ירושלים.

27.4.74: הכנסתי גזר מרוסק מתחת למירצפת בחדר, והעליתי את אחוז הגזר-ריות באדמת ירושלים. חבל שלא הצלחתי להכניס לשם את הפרה הקפואה. היא היתה אוכלת את הגזר המרוסק.

1.8.74: יונה פישר החליט להציג את יצירותי. אני אכניס למוזיאון ישראל פרה קפואה מאלסקה. גזר מרוסק מנייר. מירצפת ממותקת מחדר. אוהל פיקניק שריר פליטים ערביים ניספג בו. את ים המלח, האוקיאנוס ההודי, האטלנטי ואת עצמי.

25.8.74: מבקרי האמנות מתלהבים מתערוכות במוזיאון ישראל. פעם שבתי ששרה ברייטברג היא אשת לוט. עכשיו אני משוכנע שבבוא היא אציג אותה.

(שלוש שנים וחצי לאחר מכן)

24.12.77: למרק שפס ושרה ברייטברג יש מוזיאון. הם הזמינו אותי להציג את עצמי.

3.1.78: הכנתי להם עבודות משגעות: מעגל פיגוראטיבי, פיגורה מעגלית, פיג-לית משגרת, מעגל אלקטרוני, מטרוני אלגל, ועוד צורות בלתי ודאיות בחלל האמנות המודרנית.

13.1.78: שפס וברייטברג השתחוו בפני הצדיעו, ואמרו שאני, האמן החור-שב, הבינו שאני מצייר במחשבת. איזה צייר זקן שהתדפק על דלת המוזיאון, מילמל משהו שנישמע כמו: פעם ציירים גם ציירו.

10.2.78: גיליתי שהצייר שהתדפק על דלת המוזיאון, שמו נחום גוטמן. מי זה? השם מוכר לי מהיכנסהו. הוא משהו מהאמנות. בקטלוג של התערוכה שלי, עומדים שפס וברייטברג לכתוב שאני אחד מ,מניחי היסוד של אמנות המחור.

23.2.78: דורית לויטה כתבה שיצירתי היא, טינטזה חדשה בין הפיגורטיבי וה-קונספטואלי. היא נחמדה. היא שכחה לי-הוסיף שעשיתי בתערוכתי סינתזה אונטו-פילולוגית של המיקרו-ארטו-קריטיקו-מו-ניופוסט-תוחס-לקר. אבל היא לא אשמה. היא תלמד.

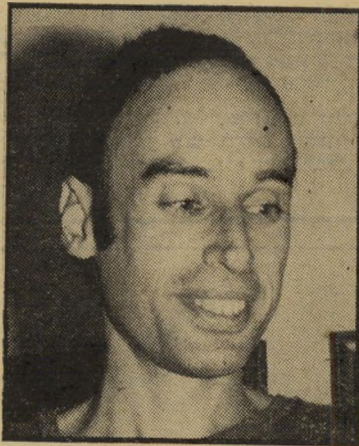
24.2.78: אדם ברוך מאוד כתב: מי שרוצה להציג במוזיאון את גושמן רשמי עון צבר, רוצה את גמוז וספאלון במקום מרק שפס. הוא נהדר. מגיע לו מינוי שנתי במסדר ז'בוטינסקי. או, משהו טוב יותר. אני אצייר לו תל בחירייה ואשלח לו הביתה עם חתימה. הוא עם עתיד. יום אחד הוא יבוא למוזיאון במקום שפס וברייטברג. אבא שלו יושב במועצת ה-נאמנים של המוזיאון.*

אביו של המבקר אדם ברוך, אספן האמנות עו"ד אשר רוזנבלום, משמש בין השאר כחבר במועצת המנהלים של מוזי-און תל-אביב.

החוויה הישראלית

פנטסיה תל-אביבית

מהפיכה שקטה עוברת לאהרונה על הקולנוע הישראלי. את מקום הוולגאריות של סרטי התמינאדוס והבורקס + קישון, תופס בהדרגה קולנוע בסיגנון חדש ובעל ערכים ספרותיים. המגמה שהחלה בניכאל שלי, סרטו של דן וולמן ע"פ עמוס עוז, מסע אלונקות של ג'אד נאמן, חירבת

חנוך לוינ

אם תרצו אין זו פנטסיה

חיזעה של רם לוי ע"פ ס. יזהר, אסקימו לימון של בועז דוידזון — עוסקת בחווית החיים הישראליים, בלא איפור וזיפן.

סירטם של חנוך לוינ וויטק טרץ', פנ-סטיה על נושא רומנטי, מבשר שלב חדש במהפיכה זו. הוא מבטא קולנוע שניתן לסווג כאיכותי ומשמעותי. המצליח להע-לות על האקרון תמות מצב של בודדים בחברה צפופה ומתחככת. היותו, חלומות ומציאות, כאנטיתזה לחזון. ודומה, ש-במקום להכביר במילים, עדיף למסור כאן את תמצית סיפור העלילה לסרט זה שחובר בידי חנוך לוינ. והוא אופייני לעבודותיו הקודמות:

פעם אחת היא איש מיסכן בודד ומכוי-ער, ושמו יעקב קולף (אלכס מונטה). כל חייו חלב שהאשה הנהדרת מכולן, תופיע לפתע, ותעניק לו את האושר ה-מוחלט. אך האשה שהביאו לו ידיו קרציר (ניסים עזיקרי) לא רמתה כלל לחלומות-תיו של קולף. היא היתה בעלת הקופסא השכון, גלוסקא (רות סגל), האוהבת את קולף.

פעם אחת היתה מלכה בשטוקהולם, בירת שוודיה, ושמה כריסטינה (ירדנה גורביץ'). היא היתה היפה והעשירה עלי-אדמות, ולמרות זאת היה לה צונן, בית-הנכבדים השוודי החליט לשלוח אותה מסביב לעולם במטרה למצוא בעל. כך היא הגיעה אף לארצנו הקטנונית.

קולף, המיואש לאחר ליל-אהבה בחב-רת גלוסקא, במהלכו פעמתים אינם מצל-צלים באוזנו, רואה את חלומה המתוק נמוג. הוא מחליט להתאבד. בניסיונו ל-התאבד בתליה מעץ ליד קבר אמו, עקוד המלכה כריסטינה עוברת שם בחברת נשיא-המדינה בדרכה לביקור בכפר החייל האלמוני. קולף מגלה בה את אשת חלו-

מותיו. רחמי המלכה ניכמרים, היא מכ-מיחה לו את הריקוד המלכותי כשיכונת, ריקוד שנועד להשיב לו את הרצון לחיים. במרכז הקהילתי נערך הנשף בהשתת-פות המלכה כריסטינה, מקהלת מושב זק-נים, וחזן שאיבד את קולו, ובסופו של האירוע אימר קולף, בתום הריקוד המל-כותי, ש"החיים נהדרים". ובכדידותו המ-הודשת דוחה את גלוסקא.

למחרת היום מצטרף קולף למועמדים בתחרות לזכות בידה של המלכה, וניכשל. הפעם הוא מחליט להתאבד בקפיצה מגג ביתו, אם לא תגיע המלכה כריסטינה לשם. ההפתעה מגיעה בדמותה של גלוס-קא, הנרצבת לה על הגג ממול, ואף היא מאיימת להתאבד, אם קולף לא יענה לחזוניה. הוא אינו נעתר, והיא קופצת לה, ומתה. קולף נותר בחיים.

כך בא הקץ לאהבתה של גלוסקא, והקץ להיותו של קולף. המלכה כריסטינה? היא נישאת לחזון מלך ספרד, העשיר והרבה בגברים עלי אדמות.

על הסרט הזה יכתבו מאמרים רבים וספרים. מלבד העובדה שזהו סרט מדבר עברית, שהדמויות שבו טבעיות, הרי ש-הוא בעל איכויות המצליחות לבטא, לרא-שונה במדיום הזה, את תל-אביב, העיר המודקנת בהדרגה, העיר העייפה, שחנוך לוינ טרח כה רבות בשנים האחרונות להעלות את דמויות אנשיה על במות התיאטרון, אם לצטט תל-אביב אחר, את טל ברודי: נידמה שבכותו של הצמד חנוך לוינ וויטק טרץ' להציב את הקולנוע הישראלי על המפה. אם תרצו, אין זו פנטסיה תל-אביבית.

בעולם

דמויות נעדרות

הוגה הדעות, תיאודור וו. אדורנו, קבע בחד מספריו, כי "אחרי אושוויץ, שום פיוט איננו אפשרי עוד...". הוגה אחר, ג'ורג' סטיינר, בספרו שפה ודממה הרחיק לכת וטען שהשפה הגרמנית נימחקת: "שפה בה ניתן לחבר שיר כהורס-ווסל, מסוגלת להעניק גם לגיהנום את שפת-האם שלו." הנחות שוללות שכאלה, בדבר עתידם של השירה והספרות הגרמנית, לא הצליחו לעמוד במבחן הזמן שחלף מאז מילחמת העולם ה-2.

ב-21 בדצמבר 1977 נחוג יום-הולדתו ה-60 של הסופר הגרמני שיצירותיו מפ-ריכות הנחות אלה, יצירות שזיכו אותו במעמד הסופר הגרמני הראשון שזכה בפרס נובל מאז סיום מילחמת העולם ה-2. המו"לים הגרמנים של בל, פירסמו לרגל אירוע זה ספר ובו קטעי ראיונות עם הסופר ומאמרים אקטואליים מפרי עטו. במקביל, פירסמו המו"לים הבריטיים של בל ספר של מאמרים פרי-עטו, בכר-תרת דמויות נעדרות. הלקוחה משם אחד המאמרים, בו טוען בל שבני דורו הגיעו לפיריון תרבותי מועט מפני שמר-ביתם הם דמויות נעדרות של המילחמה העולמית.

ספרים אלה — של קטעי זיכרונות, ראי-יונות, רשימות וביקורות — מתמקדים בסביבתו הקרובה של היינריך בל, עברו,

* מלבד הרמן הסה, שכתב בגרמניה וזכה בפרס נובל ב-1946, אלא שאזרחותו היתה שווייצית.

Missing Persons, by Heinrich Bell, Secker & Warburg, 281 pp.